

Unga lantbrukares attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter

– En enkätundersökning baserad på *Theory of Planned Behaviour*

Young farmers attitudes, norms and barriers to the acquisition of agricultural properties

– A survey based on *Theory of Planned Behaviour*

Christian Esbjörnsson och Erik Bertilsson



Unga lantbrukares attityder, normer & hinder inför förvärv av lantbruksfastighet

Young farmers attitudes, norms and barriers to the acquisition of agricultural properties

Christian Esbjörnsson & Erik Bertilsson

Handledare: Erik Hunter, SLU, institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi & miljöpsykologi

Examinator: Catharina Alwall Svennefelt, SLU, institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi & miljöpsykologi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i Företagsekonomi, G2E – Lantmästare – kandidatprogram (antagna fr.o.m. 2017), 15 hp

Kurskod: EX0883

Program/utbildning: Lantmästare - kandidatprogram

Kursansvarig inst.: Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi & miljöpsykologi

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2020

Omslagsbild: Christian Esbjörnsson

Nyckelord: Attityder, normer, hinder, enkätundersökning, generationsskifte, teorin om planerat beteende, Theory Of Planned Behaviour, TPB, lönsamhet, unga lantbrukare.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi

Sammanfattning

Sveriges lantbrukare blir äldre och färre. Medelåldern för dessa är 58 år och samtidigt har andelen lantbrukare under 35 års ålder sjunkit från 8 % till 4 %. Antalet sysselsatta i lantbruket år 2016 var 171 400 personer vilket är resultatet av en minskning med 1300 personer sen 2013. Utöver den åldrande och till antalet minskande lantbrukarkåren så råder en dålig lönsamhet i branschen. Endast 34 % av de responderande lantbrukarna i Lantbruksbarometern 2019 ansåg att deras lönsamhet var ganska eller mycket god - detta jämfört med 52 % före torkan 2018. Trots detta har priserna på åkermark bara ökat, vilket leder till kapitalintensiva verksamheter med låga marginaler.

Med detta tuffa utgångsläge skall en ny generation primärproducenter slussas in i den gröna näringen. För att detta skall kunna ske på bästa möjliga sätt och på så vis ge denna nya generation lantbruksföretagare förutsättningar för att kunna bedriva långsiktigt lönsamma, hållbara verksamheter, krävs insikt i hur dessa människor resonerar. Närmare bestämt så kan det uttryckas som att kvantifiera unga lantbrukares attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter. För att göra det har denna studie haft *Theory of Planned Behaviour* (TPB) som teoretisk referensram och underlag för att kategorisera enkätfrågorna efter attityder, normer och kontroll. Som breddning av TPB användes *Model of Goal-Directed Behaviour* för att addera förväntade känslor och begär till enkätundersökningen. Valet av metod föll på en online-baserad kvantitativ enkätundersökning som fick 89 respondenter.

Enligt undersökningen har unga lantbrukare en försiktigt optimistisk attityd till förvärv av lantbruksfastigheter, trots rådande låga lönsamhet i branschen och kapitalintensiva verksamheter. De fattar sina beslut i ämnet själva och lägger ingen värdering i normativa faktorer, även om de uppskattar synpunkter och råd från närstående. De känner ingen nämnvärd press från den äldre generationen angående att förvärva deras fastighet men förtydligade att de kunde uppskatta en viss press. Detta för att de kände att den äldre generationen trodde på dem som framtida lantbruksföretagare.

Enligt respondenterna är de största hindren med att förvärva en lantbruksfastighet kapital till förvärvet, en äldre generation som inte släpper taget om sin fastighet och lantbrukets dåliga lönsamhet. De största möjligheterna är att få chansen att förvalta och vidareutveckla ett arv, arbetsglädje och friheten att få göra det de älskar - lantbruksföretagande.

Abstract

The farmers in Sweden are getting older and fewer. The average age for the farmers is 58 years and at the same time the proportion of farmers under the age of 35 has dropped from 8% to 4%. The number of employed people in the agriculture sector in 2016 was 171,400 persons, which is the result of a decrease of 1300 persons since 2013. In addition to the aging and to the numbers decreasing farmers, there is poor profitability in the industry. Only 34% of responding farmers in the Agricultural Barometer 2019 felt that their profitability was quite or very good - compared to 52% before the drought in 2018. Nevertheless, the prices of arable land have only increased, leading to capital-intensive operations with low margins.

With this tough starting point, a new generation of primary producers will be included in the agriculture sector. In order for this to happen in the best possible way and to give this new generation of agricultural entrepreneurs the conditions to be able to conduct long-term profitable, sustainable operations, insight is required into how these people reason. Specifically, it can be expressed as quantifying young farmers' attitudes, norms and barriers to the acquisition of agricultural properties. To do so, the Theory of Planned Behavior (TPB) has been used as a theoretical frame of reference and a basis for categorizing the survey according to attitudes, norms and control. As a broadening of TPB, the Model of Goal-Directed Behavior was used to add anticipated feelings and desires to the survey. The choice of method fell on an online-based quantitative survey that received 89 respondents.

According to the survey, young farmers have a cautiously optimistic attitude towards the acquisition of agricultural properties, despite prevailing poor profitability in the sector and capital-intensive businesses. They make their decisions in the subject themselves and do not place much value in normative factors, even though they appreciate advice from relatives etc. They do not feel any significant pressure from the older generation regarding acquiring their property but clarified that they could appreciate some pressure. This is because they felt that the older generation believed in them as future farmers.

According to the respondents, the biggest barriers to acquire an agricultural property are capital for the acquisition, an older generation that does not let go of its property and the poor profitability in the agriculture sector. The greatest opportunities are to have the chance to manage and further develop a legacy, job satisfaction and the freedom to do what they love - farming.

Förord

Lantmästare - kandidatprogram är en treårig universitetsutbildning som omfattar 180 högskolepoäng (hp). Inom programmet är det möjligt att ta ut två examina, en lantmästarexamen 120 hp och en kandidatexamen 180 hp. En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan till exempel ha formen av ett mindre försök som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Detta arbete är utfört under programmets tredje år och arbetsinsatsen har motsvarat minst 10 veckors heltidsstudier (15 hp).

Arbetet handlar om unga lantbrukares attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter. Inom de kommande åren kommer många lantbruksfastigheter att genomgå ett ägarskifte vilket kan vara en stor utmaning. Detta arbetet genomfördes för att få en större inblick i hur unga lantbrukare resonerar inför ett förvärv vilket kan bidra till en ökad branschförståelse i ämnet.

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Erik Hunter som har gett oss många goda råd och bra synpunkter under arbetets gång.

Catharina Alwall Svennefelt har varit examinator.

Alnarp 29 maj 2020

Christian Esbjörnsson och Erik Bertilsson

Innehållsförteckning

| | |
|---|-----------|
| 1. Inledning..... | 1 |
| 1.1 Bakgrund..... | 1 |
| 1.2 Problemformulering..... | 2 |
| 1.3 Syfte | 2 |
| 1.4 Avgränsning | 3 |
| 2. Referensram | 3 |
| 2.1 Beteendeövertygelse och attityd mot beteendet | 4 |
| 2.2 Normativ övertygelse och subjektiv norm..... | 5 |
| 2.3 Kontrollövertygelse och upplevd beteendekontroll..... | 5 |
| 2.4 Verklig beteendekontroll och beteendeintention..... | 6 |
| 2.5 Fördjupning av TPB – Model of Goal Directed Behaviour | 6 |
| 3. Metod | 7 |
| 3.1 Pilotstudie..... | 7 |
| 3.2 Kvantitativ enkätundersökning..... | 8 |
| 3.3 Validitet & reliabilitet | 9 |
| 3.4 Enkätens struktur..... | 9 |
| 3.5 IBM SPSS..... | 10 |
| 4. Resultat | 10 |
| 4.1 Förväntade känslor - positiva och negativa..... | 12 |
| 4.2 Attityder kring att förvärva en lantbruksfastighet - affektiva, konativa och kognitiva..... | 13 |
| 4.3 Subjektiva normer kring att förvärva en lantbruksfastighet..... | 15 |
| 4.4 Beteendekontroll kring förvärv av en lantbruksfastighet..... | 16 |
| 4.5 Begär kring förvärv av en lantbruksfastighet | 19 |
| 4.6 Envägs variansanalys (One-way ANOVA)..... | 20 |
| 5.1 Diskussion | 22 |
| 5.2 Slutsats..... | 26 |
| Referenser | 27 |
| Bilagor | 31 |
| Bilaga 1 – Frågeformulär | 31 |
| Bilaga 2 - Facebookinlägg..... | 42 |

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I Sverige är medelåldern för lantbrukare 58 år. Mellan 1996 och 2010 har andelen lantbrukare som är under 35 år har sjunkit från 8 % till 4 %. Under samma period har de som är 65 år eller äldre ökat från 22 % till 27 % (Jordbruksverket, 2013). År 2016 var antalet sysselsatta inom jordbruket 171 400 personer, vilket är en minskning med 1 300 personer sedan 2013 då antalet var 172 700. Minskningen har skett kontinuerligt då det mellan 2010–2016 har minskat i antal med 7 500 personer, vilket blir 4 %. Andelen kvinnor som är sysselsatta inom jordbruket år 2016 var 42 % och har ökat med över 4 % sedan 2007 (Jordbruksverket, 2016).

Lantbrukare tycker att lönsamheten har försämrats avsevärt sedan 2018 års torka. Enligt Georgson et al. (2019) ansåg bara 34 % av jordbrukarna att deras lönsamhet var ganska eller mycket god, jämfört med 52 % våren 2018, det vill säga innan torkan. De som ansåg att deras lönsamhet var ganska eller mycket dålig var 64 %. Lönsamhetsindex låg våren 2019 på - 30 men prognosen för 2020 ligger på + 8. Samtliga produktionsgrenar hade ett sänkt lönsamhetsindex, men den gren som hade bäst lönsamhet var mjölkproducenterna medan grisproducenterna hade den största negativa förändringen (Georgson et al., 2019). De lantbrukare som ansåg att de hade bäst lönsamhet var de i åldern 31–40 år. Hela 46 % av dem svarade att de hade en ganska eller mycket god lönsamhet. Lantbrukare i åldern 61–70 var de som upplevde lägst lönsamhet då endast 29 % ansåg att deras lönsamhet var god. 83 % av Sveriges lantbrukare planerade att göra åtgärder för att förbättra sin lönsamhet och den vanligaste åtgärden var att effektivisera sin produktion (Georgson et al. 2019).

Anledningarna till att färre unga blir lantbrukare kan bero på många faktorer. Den svaga upplevda lönsamheten i branschen kan vara en aspekt som gör lantbruket till en mindre attraktiv sektor att vara verksam i. Svag lönsamhet kan också försvåra för unga lantbrukare (hädanefter refererat till ”UL”) att starta upp en verksamhet och på så vis väljer en annan yrkeskarriär än lantbruket.

En annan faktor kan vara att sedan Sveriges EU-inträde 1995 så har svensk jordbruksproduktion minskat avsevärt genom att svenska varor numera måste konkurrera med andra länder. Särskilt hårt har det varit för mjölkproduktionen som 2015 endast hade 3200 producenter (Civilförsvarsförbundet, 2015). Ytterligare en faktor till att UL inte kan eller vill förvärva en jordbruksfastighet kan vara att priserna på mark har blivit dyrare. År 2018 var det genomsnittliga priset på åkermark i Sverige 90 700 kr per hektar. I Götalands södra slättbygder fanns det högsta genomsnittliga priset på åkermark 216 200 kr per hektar. Anledningen till att mark är dyrare i inköp vid Götalands södra slättbygder beror främst på bördigheten och de geografiska förutsättningarna (Jordbruksverket, 2018).

För att unga lättare ska kunna komma in i branschen så finns det stöd att söka från Jordbruksverket. Detta stöd går att söka om personen har startat ett lantbruksföretag för första gången och är 40 år eller yngre. Stödet går att få ut varje år i en femårsperiod. Det finns även en del tvärvillkor som måste uppfyllas för att få ut stödet. Dessa tvärvillkor är regler som finns i den svenska lagstiftningen eller i EU:s lagstiftning (Jordbruksverket, 2020).

1.2 Problemformulering

Summeras ovan nämnda omständigheter kan det konstateras att Sverige har en åldrande kår av lantbrukare och dessa blir allt färre. Lönsamheten upplevs som svag, men de yngre lantbrukarna upplever en bättre lönsamhet än de äldre. Konkurrensen är hård sedan EU-inträdet 1995 och genom åren har markpriserna stigit, vilket leder till en kapitalintensiv verksamhet med låga marginaler. Det behövs därför bättre insikt i UL:s attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter. Detta för att banker, rådgivare och branschen i stort ska kunna ge nästkommande generation primärproducenter ett bättre utgångsläge i sitt lantbruksföretagande.

Det har gjorts ett flertal studier om tankar kring ägarskifte inom lantbruk. Många av dessa består av en kvalitativ studie med respondenter från ett mindre geografiskt område, någon form av litteraturstudie eller en kombination av dessa. Det har också gjorts en del studier om den äldre generationens tankar kring ägarskifte. De studier som berör UL har främst varit kvalitativa, och/eller haft fokus i andra länder i världen. Ett vanligt teoretiskt ramverk som inkluderar attityder, normer och kontroll som har använts i tidigare studier är Theory of Planned Behaviour (TPB). Andersson (2016) publicerade ett arbete vid namn *“Varför tar unga över lantbruksföretag”* med TPB som teoretiskt ramverk. Andersson (2016) undersökte hur UL resonerar inför förvärv av lantbruksfastigheter. Dock var det en kvalitativ studie med fokus på ett begränsat geografiskt område (Skåne). Det finns därför ett potentiellt kunskapsgap där en kvantitativ studie som inkluderar UL på riksnivå saknas. Med stigande markpriser och lägre lönsamhet i branschen är det inte så överraskande att unga inte väljer den agrara näringen som yrkesval. Det är därför viktigt att förstå vad det är som driver UL till att förvärva en lantbruksfastighet och förstå deras attityder, normer och hinder i denna fråga.

1.3 Syfte

Syftet med denna undersökning är att kvantifiera unga lantbrukares (UL) attityder, normer och hinder som påverkar beslutet att förvärva lantbruksfastigheter.

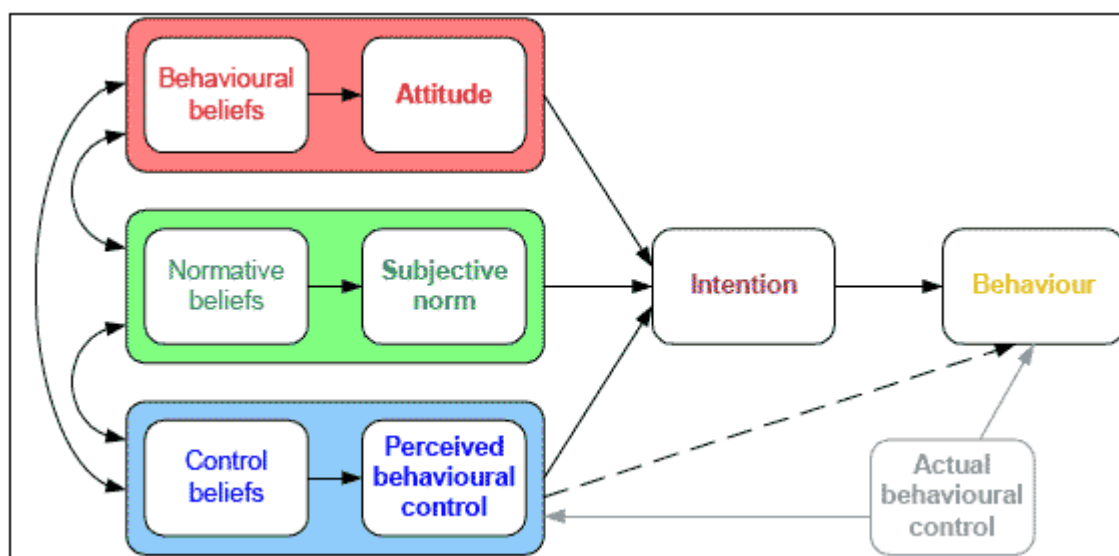
1.4 Avgränsning

Undersökningen omfattar endast UL som ej överstiger en ålder av 36 år och ej understiger en ålder av 20 år. Detta för att få fram ett så representativt svarsunderlag som möjligt av personer som bör kunna klassas som “unga lantbrukare” (LRF Ungdomen, 2015).

I undersökningen tas det inte hänsyn till inriktning på företagen då detta inte är relevant till syftet med denna undersökning. Respondenterna i undersökningen skall vara verksamma i Sverige.

2. Referensram

För att kunna kvantifiera UL:s attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter, varför de resonerar på ett specifikt sätt och på så vis tillämpar ett specifikt beteende, kommer undersökningen baseras på Teorin om planerat beteende (TPB). TPB är en teori som är utformad för att kunna förutse och tydliggöra människors beteenden under olika givna omständigheter (Ajzen, 1991). Att förvärva lantbruksfastigheter bör kunna anses vara ett beteende och det är det som undersökningen är inriktad på.



Figur 1. Schematisk bild över “Theory of planned behaviour” (Ajzen, 1991). Unknown author. Använd under licens CC0 1.0. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Theory_of_Planned_Behaviour.gif

En studie av Johansson (2012) har med hjälp av TPB visat vad bönder i Uganda har för attityder till att använda ekologiska metoder i deras jordbruk. Johansson (2012) visar även att en viktig faktor som påverkar böndernas beslut var den affektiva komponenten av attityder, som är en människas känslomässiga inställning till ett attitydobjekt, det vill säga om personen gillar ett attitydobjekt eller inte. Studien antyder också att böndernas beteendekontroll, det vill säga en persons upplevda och faktiska förmåga att utföra ett beteende eller inte kan

påverkas av ekonomiska faktorer (Johansson, 2012). Karlsson och Klasson (2018) har med hjälp av TPB kunnat visa att attityder, normer och yttre faktorer påverkar lantbrukare om de vill ingå i ett driftsbolag eller ej. De har även kunnat förstå vilka orsakerna och attityderna är och på så sätt underlätta för rådgivare och lantbrukare som är i denna situation. Studien visade att de kognitiva attitydfaktorerna var positiva till samarbete och driftsbolag men även att normer påverkar lantbrukare i deras beslutsfattande kring samarbete med kollegor i branschen (Karlsson & Klasson, 2018).

TPB är uppbyggd på tre bestämmande faktorer för en individs avsikt med ett beteende: *attityder, subjektiv norm och upplevd beteendekontroll*. Bakom dessa tre faktorer finns en individs personliga övertygelser: *beteendeövertygelse, normativ övertygelse* och *kontrollövertygelse*. Generellt sett så menar TPB att ju mer fördelaktig attityd och subjektiv norm till ett beteende samt desto större upplevd beteendekontroll, desto starkare bör en individs avsikt till att utföra ett beteende vara. Tyngden av varje enskild bestämmande faktor kan variera beroende på beteende och omständigheter. Det kan till exempel innebära att i vissa situationer kan attityder ha störst inverkan medan i en annan situation kan normer ha störst inverkan på ett beteende. Ibland kan alla tre faktorer ha lika stor betydelse var för sig (Ajzen, 1991).

2.1 Beteendeövertygelse och attityd mot beteendet

En individs beteendeövertygelse förenar ett specifikt beteende till ett i förväg förväntat resultat. Denna övertygelse är den subjektiva sannolikheten till att beteendet i fråga kommer resultera i ett visst utfall. Även om en individ kan besitta ett flertal beteendeövertygelser, om olika beteenden, kan endast ett litet antal vara åtkomliga vid ett visst tillfälle. Dessa åtkomliga övertygelser förmodas, i förening med det subjektiva värdet av det förväntade utfallet, fastställa individens aktuella attityd mot beteendet (Ajzen, u.å-a).

Attityden en person har mot ett beteende är till vilken grad personen har en positiv eller negativ inställning till beteendet (Ajzen, 1991). Denna attityd bestäms genom en summering av de ovan nämnda åtkomliga beteendeövertygelserna, som sammankopplar beteendet till olika erfarenheter och resultat (Ajzen, u.å-b). Attityder kan delas in i tre delar, enligt "*the ABC-model of attitudes*" (Breckler, 1984):

- Den *affektiva* delen (affective) som är personens känslomässiga inställning till ett attitydobjekt, det vill säga om personen gillar eller inte gillar attitydobjektet. Till exempel "*Jag tycker det känns skrämmande att förvärva en lantbruksfastighet*".
- Den *konativa* delen (behavioral) som är hur personen agerar i relation till attitydobjektet. Till exempel "*Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar om jag förvärvar en lantbruksfastighet*".
- Den *kognitiva* delen (cognitive) som handlar om personens inställning till attitydobjektet baserat på personens kunskap och övertygelser om detta. Till exempel

En persons upplevda beteendekontroll är dennes upplevda förmåga att kunna utföra ett beteende eller inte, till exempel att förvärva en lantbruksfastighet eller inte (Ajzen, u.å-f). Om personen upplever att denne förfogar över mycket resurser och möjligheter samt upplever få hinder med att utföra beteendet, blir den upplevda beteendekontrollen stark och vice versa (Ajzen, 1991). En studie av Larsson-Ahlqvist & Wahlström (2015), som berörde hinder och drivkrafter till att bedriva ekologisk produktion, visade att alla respondenter kvantifierade samma antal eller fler hinder med en omställning till ekologisk produktion för andra kringliggande lantbrukare jämfört med sig själv. Det bör tyda på en högre upplevd beteendekontroll än den verkliga beteendekontrollen.

2.4 Verklig beteendekontroll och beteendeintention

Som uttrycket säger så innebär den verkliga beteendekontrollen hur goda resurser, kunskap etc. personen i fråga *faktiskt har* för att kunna utföra det aktuella beteendet. I de fall där det är svårt att kartlägga personens verkliga beteendekontroll, kan den upplevda beteendekontrollen användas som riktlinje för att uppskatta den verkliga och i sin tur användas för att förutse ett beteende (Ajzen, u.å-g). Efter personens attityder, normer och kontroll (upplevd och verklig), återstår personens *beteendeintentioner* innan ett beteende utförs.

Likt Ajzens tidigare teori, teorin om motiverad handling, är intentionen en viktig del, det vill säga själva avsikten en människa har med att utföra ett specifikt beteende. Anledningen till detta är att intentionen inkluderar motivationsfaktorerna som i sin tur inverkar på ett beteende. Dessa motivationsfaktorer indikerar hur mycket energi och möda människor är benägna att ägna åt att utföra ett beteende. Det innebär att ju mer energi och möda människor är benägna att ägna åt ett beteende, desto större är sannolikheten att beteendet kommer bli utfört (Ajzen, 1991).

2.5 Fördjupning av TPB – Model of Goal Directed Behaviour

Sedan TPB lanserades 1991 av Icek Ajzen har det tagits fram fördjupningar, revisioner och liknande som har undersökt hur TPB kan utvecklas till det bättre. Perugini och Bagozzi publicerade ett arbete 2001 som handlar om *begär* (desires) och *förväntade känslors* (anticipated emotions) inverkan på TPB och i sin tur människors beteenden. De föreslår att begär och förväntade känslor är proximala motiv till människors beteendeintentioner. De antyder också att de ursprungliga bestämmande faktorerna i TPB, *attityder*, *subjektiv norm* och *upplevd beteendekontroll* agerar genom personens begär.

För att förstärka detta adderade Perugini & Bagozzi positiva och negativa förväntade känslor med beteendet, som skall fungera som bestämmande faktorer till begär. Dessa nya aspekter

resulterade i *“the Model of goal-directed behaviour”* och studier baserade på denna modell visade att begär förmedlade attityder, normer, upplevd beteendekontroll och förväntade känslors slagkraft på människors beteendeintentioner fullt ut (Perugini & Bagozzi, 2001). Därför kan det vara intressant att ställa frågor om begär och förväntade känslor till unga lantbrukare, för att undersöka om dessa faktorer inverkar på deras beslut att förvärva lantbruksfastigheter i samma utsträckning som de ursprungliga faktorerna i TPB.

3. Metod

3.1 Pilotstudie

För att identifiera de viktigaste affektiva aspekterna (personens känslomässiga inställning till ett attitydobjekt) som inverkar på förvärv av lantbruksfastigheter och för att säkerställa kvaliteten och relevansen i påståendena samt frågorna i enkäten, så gjordes en pilotintervju med två unga lantbrukare som båda står inför ett förvärv av en lantbruksfastighet. Svaren på dessa frågor lade grunden till hur de var utformade i enkäten och är inte med i resultatet. När intervjuerna gjordes så var det vissa påståenden som respondenterna tyckte var otydliga och tolkade fel. Till exempel ett påstående om möjligheter på kort och lång sikt så tyckte respondenterna att det var viktigt att specificera hur många år som kort och lång sikt var på. Ett annat påstående som respondenterna tyckte var otydlig var *“Jag tror att alla i min närhet kommer stötta mig om jag inte tar över lantbruksfastigheten”*. Detta togs bort då det redan fanns ett påstående som respondenterna tyckte påminde om ett annat påstående vilket gjorde att respondenterna kände att detta var överflödigt. Det fanns ytterligare ett påstående, *“Det finns andra aspekter i min omgivning som kan påverka mitt beslut om att förvärva en lantbruksfastighet”*, som togs bort på grund av att den kändes otydlig och var för bred för en kvantitativ studie och förmodligen hade passat bättre i en kvalitativ studie.

Respondenterna tyckte inte att det saknades några affektiva aspekter i påståendena om attityder, utan tyckte att det var tillräckligt många frågor som det var. Snarare så tyckte de att det var en aning många frågor, men sa samtidigt att det förmodligen var svårt att ta bort några då helheten av undersökningen kunde försämrats. Från påståendena och frågorna som ställdes kom det fram att de viktigaste affektiva aspekterna verkade vara att det kändes både skrämmande och roligt att förvärva en lantbruksfastighet. Till exempel så sade respondenterna *“Är ju roligt men det är mycket pengar inblandat vilket leder till en oro. Den oron kan vara svår att överträffa helt”*, och *“Friheten, möjligheten att skapa olika saker. En livsstil som jag gillar och alltid har gillat”*.

Ett hinder som inte var förväntad var *“att få förvärvstillstånd till att köpa skog pga. glesbygdskommun”*. Detta på grund av att den problematiken inte är så vanlig i södra Sverige, där författarna till detta arbete kommer ifrån. De största möjligheterna med att förvärva en lantbruksfastighet var enligt respondenterna friheten, till exempel *“Kan styra mitt eget liv mer*

jämfört med om jag är anställd”, och möjligheten att få använda sin samlade kunskap. De största hoten på lång sikt (5–10 år) sade respondenterna var en ändring av jordförvärvslagen *“Om utländska juridiska personer kan förvärva skog så blir det tufft”* och bristen på personal.

Det fanns tendenser till att respondenterna bitvis fick upprepa sina svar från gamla påståenden, då vissa påståenden vävdes ihop med varandra. Detta bör kunna förklaras med att enkäten inte är utformad efter intervjuer, där svaren ofta fördjupas och vidareutvecklas. Respondenterna ansåg att en webbaserad enkät där svaren sker skriftligt därför bör passa bättre, då de upplever att de inte skriver lika omfattande svar som de gör muntligt.

3.2 Kvantitativ enkätundersökning

Metoden som valdes var en kvantitativ undersökning för att det finns ett potentiellt kunskapsgap där en kvantitativ studie i ämnet saknas. I studier används kvantitativ forskningsmetod när det eftersöks resultat som är jämförelsebara, statistiska, generaliserbara och kvantifierbara (Jerresand, *et al.*, 2019). En del av frågorna och påståendena är baserade på en kvalitativ studie av Andersson (2016) där frågorna var utformade efter TPB men i detta arbete är de anpassade för att passa en kvantitativ studie. I enkätundersökningen användes både påståenden och frågor. Påståendena, till exempel *“Om möjligheten finns, känns det skrämmande att investera i en lantbruksfastighet”* användes för att göra svarsalternativen enkla för respondenterna. De fick fylla i en skala mellan 1–7 där 1 betydde *“instämmer inte alls”* och 7 betydde *“instämmer helt”*. Frågorna var öppna med skriftligt svar som enda svarsalternativ, till exempel *“På lång sikt (5–10 år), vilket anser du vara det främsta hotet mot din verksamhet?”* Tack vare att det har använts en enkät till denna studie så blir det enklare att analysera svaren med hjälp av statistiken, har det ställts samma frågor till alla deltagare. Det underlättar när svaren skulle sammanställas (Sundström, 2019).

För att få kontakt med UL i olika åldrar som är verksamma inom olika verksamhetsgrenar så skickades enkäten ut på Facebook i ett lantbruksforum som har ca 14 200 medlemmar. Ett inlägg skickades ut 26 april (Bilaga 2). Detta forum har medlemmar från hela Sverige i alla olika åldrar. Här finns personer som redan driver en gård, de som jobbar på en gård, de som jobbar på sin familjegård och de som ska ta över lantbruksfastigheter av olika slag. Frågorna förmedlades genom ett webbaserat program som heter Netigate. Undersökningen genomfördes anonymt, var tillgänglig för respondenterna i nio dagar och det var totalt 27 frågor (Bilaga 1).

3.3 Validitet & reliabilitet

Validiteten handlar om hur de som genomför undersökningen mäter det som de tänkt mäta, så att rätt mätningssinstrument används till undersökningen (Specialpedagogiska institutionen, 2016). Validitet kan delas in i olika typer och två av dem är *inhållsvaliditet* och *uppenbar validitet* (*face validity*). Innehållsvaliditet innebär till vilken grad undersökningen berör det som den är avsedd att göra, det vill säga relevansen med undersökningen. I detta fall är det frågan om hur frågorna i enkäten är ställda och till vilken grad de i sin tur berör UL:s attityder, normer, hinder med mera inför förvärv av lantbruksfastigheter och inget annat. För att få en hög innehållsvaliditet användes TPB som underlag till frågornas struktur och uppbyggnad. Uppenbar validitet (*face validity*) pekar på om undersökningen verkar relevant vid första intrycket för respondenten (Svensson, 2015).

Reliabiliteten i en undersökning innebär tillförlitligheten i undersökningen (Svensson, 2015). Det finns olika sorters reliabilitet, en som heter *test-retest reliability* som är om mätningen av en variabel sker under en längre tid så bör mätningen visa värde av samma typ vid olika tidpunkter. När flera personer gör samma bedömning av en viss data, oberoende av varandra, kallas detta *interrater reliability*. Oftast går det inte att säga att något har hundra procent reliabilitet eller inte har någon reliabilitet alls utan det handlar om en skala där mätningen har mer eller mindre reliabilitet (Josefsson, 2006). För att få en hög reliabilitet på enkätundersökningen genomfördes en pilotstudie för att undersöka om respondenterna uppfattade frågorna på samma sätt, vilket de gjorde och på så vis stärkte reliabiliteten på undersökningen.

3.4 Enkätens struktur

Den första delen bestod av allmänna frågor, om personens identitet, bakgrund med mera för att få en överblick av respondenterna, till exempel "*Är fastigheten som du i framtiden kan komma att förvärva ägd av en släkting i nuläget?*" Detta för att kunna se om det finns skillnader i svaren mellan respondenternas olika bakgrund. Majoriteten av påståendena/frågorna var uppdelade enligt TPB: attityder, normer och kontroll. Som breddning av TPB ställdes först två påståenden om förväntade känslor, till exempel "*Om jag lyckas förvärva en lantbruksfastighet så kommer jag känna mig lycklig*". Slutligen avslutades enkätundersökningen med några påståenden om begär, till exempel "*Jag har en önskan om att äga en lantbruksfastighet*" då TPB kan anses otillräcklig i vissa sammanhang. Förvärv av lantbruksfastigheter kan vara känsloladdat och därför är förväntade känslor och begär intressanta faktorer att undersöka närmare.

Påståendena om attityder delades upp i affektiva, konativa och kognitiva enligt Breckler (1984) och en del av dessa var inspirerade av Andersson (2016), till exempel:

- Affektiva - *“Jag tycker att det känns jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet”*
- Konativa - *“Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar än den ursprungliga om jag förvärvar en lantbruksfastighet”*
- Kognitiva - *“Jag tycker att det är viktigt att ha en stabil taxerad årsinkomst från min framtida verksamhet”*

Påståendena om normer bestod av två st., till exempel *“Jag bryr mig om vad mina grannar tycker om jag förvärvar en lantbruksfastighet”*. Kontroll undersöktes genom både påståenden och frågor, till exempel *“Jag tror att mitt arbete på fastigheten kommer kräva en stor del av min tid så jag går miste om fritid och tid för återhämtning, familj med mera”* och *“Vad anser du vara det största hindret till att förvärva en lantbruksfastighet?”*

Svarsmöjligheten på frågorna utformades enligt en *Likert-skala*, där frågan ställs som ett påstående som kan vara positivt eller negativt. En *Likert-skala* är beroende av sin diversitet där en neutral position finns i mitten mellan två extrema åsikter. Detta gör att en person känner sig självständig och kan välja vilket alternativ som passar de bäst. Dettas kallas symmetrisk skala (Ankur, *et al.*, 2015) Respondenterna får sedan fylla i skalan mellan 1–7, där 1 innebär “håller inte med alls” och 7 innebär “håller med helt”. Adverb skall i största möjliga mån undvikas då frågorna kan anses bli ledande (Tullis & Bill, 2013).

Utöver *Likert-skalan* tillsattes också en icke obligatorisk textruta där respondenterna kunde lägga till en kommentar till sitt svar. Detta för att få en djupare förståelse för svaren respondenterna lämnade (Bilaga 1).

3.5 IBM SPSS

För att analysera statistiken från enkätundersökningen djupare användes IBM SPSS, ett datorprogram för statistisk analys. Här utfördes en envägs variansanalys (One-way ANOVA) för att undersöka om det fanns signifikanta skillnader i svaren mellan de som hade en familjegård att förvärva jämfört med de som inte hade det. Detta för att tidigare forskning tenderar till att inte ta hänsyn till denna specifika jämförelse. Det utfördes inga fler analyser än att jämföra de som hade familjegård eller inte för att få en rimlig omfattning på arbetet.

4. Resultat

Theory of Planned Behaviour menar att det går att förutse människors beteenden om deras attityder, normer och upplevda beteendekontroll kartläggs. Som breddning av TPB användes *Model of Goal-Directed Behaviour*, som menar att förväntade känslor och begär inverkar på de ursprungliga faktorerna i TPB. Därför är denna resultatdel strukturerad efter faktorerna i TPB samt förväntade känslor och begär.

Enkäten var tillgänglig för respondenterna från den 26 april till den 5 maj, det vill säga 9 dagar. Antalet respondenter som genomförde enkäten var 89 st. varav 61 st. av dessa slutförde den. Genomsnittsåldern på respondenterna var 26 år, andelen män var 87 % och andelen kvinnor 13 %. Av alla som svarade hade 79 % en släktgård som framtida förmodade förvärv och 21 % hade inte någon fastighet inom släkten att ta över. 57 % av respondenterna trodde att de skulle arbeta heltid med sin framtida verksamhet på lantbruksfastigheten, 25 % trodde **inte** att de skulle arbeta heltid med verksamheten och ca 18 % hade ingen uppfattning om det skulle bli heltid eller inte. Medelvärdet på påståendena mellan män och kvinnor var slående lika med endast 0,5–1 enhet i differens och kommentarerna beskrev överlag samma saker med några få undantag.

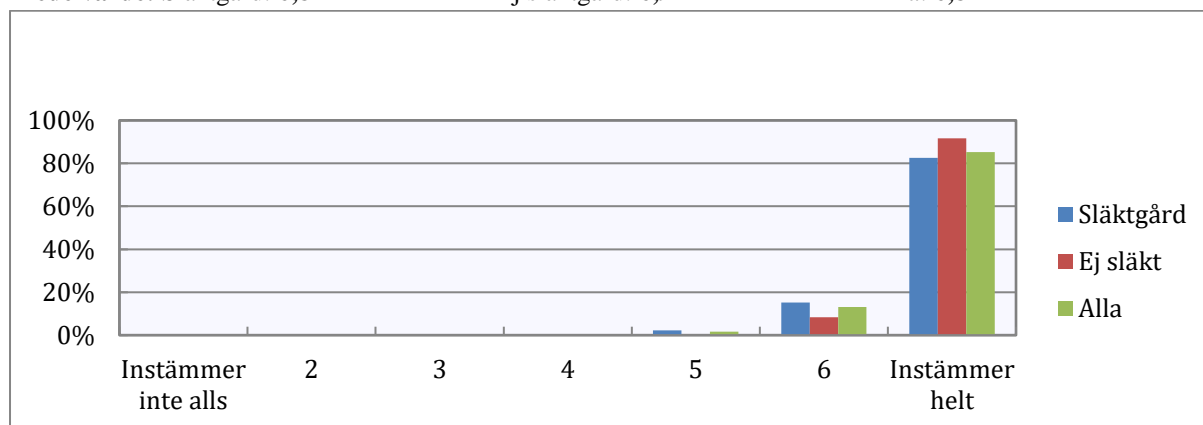
Ursprungsplanen var att utföra en linjär regressionsanalys på faktorerna som enkätundersökningen var uppbyggd på (förväntade känslor, attityder, normer, kontroll & begär) för att försöka fastställa vilken av dessa faktorer som påverkar UL:s beslutsfattande inför förvärv av lantbruksfastighet mest. På grund av att den beroende variabeln, *”Jag har en önskan om att äga en lantbruksfastighet”* (Tabell 1) inte hade en normalfördelning i svaren hos respondenterna (90% instämde helt), så var denna analys inte möjlig att utföra. På nästa sida kommer tabeller som presenterar svaren från frågorna och påståenden ifrån enkäten. Den blå stapeln visar svaren från de respondenter som har en släktgård att förvärva, den röda stapeln visar de respondenter som inte har en släktgård att förvärva och den gröna stapeln visar svaren från alla respondenter. Sedan kommer en envägs variansanalys att presenteras under rubrik *”4.6 Envägs variansanalys (One-way ANOVA)”*.

Tabell 1. *Jag har en önskan om att äga en lantbruksfastighet* –

Medelvärde: Släktgård: 6,8

Ej släktgård: 6,92

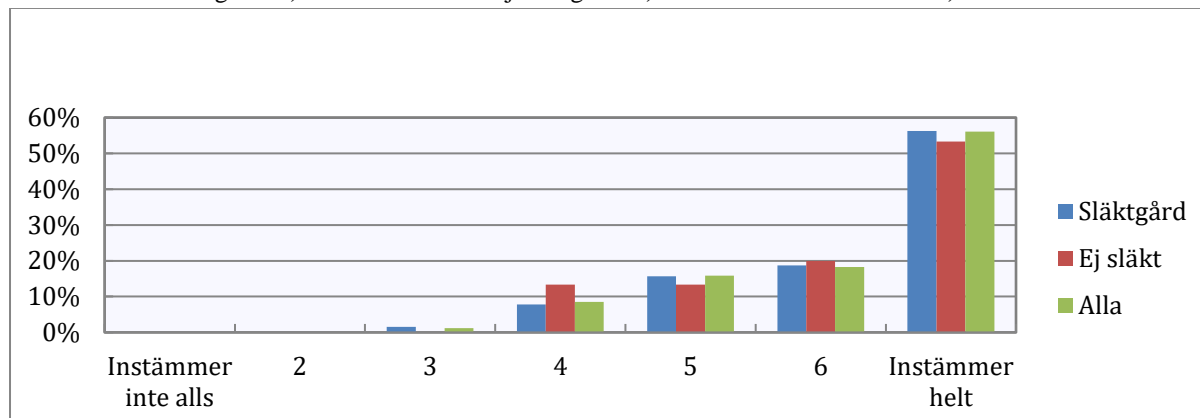
Alla: 6,84



Här var respondenterna överens om att de har en önskan, ett begär om att äga en lantbruksfastighet. Många tyckte att de hade svarat indirekt på denna fråga tidigare, men några exempel på kommentarer är: *”Jag amorterar bra mycket hellre än arrenderar”*, *”Givande arbete”* och *”Stort intresse”*.

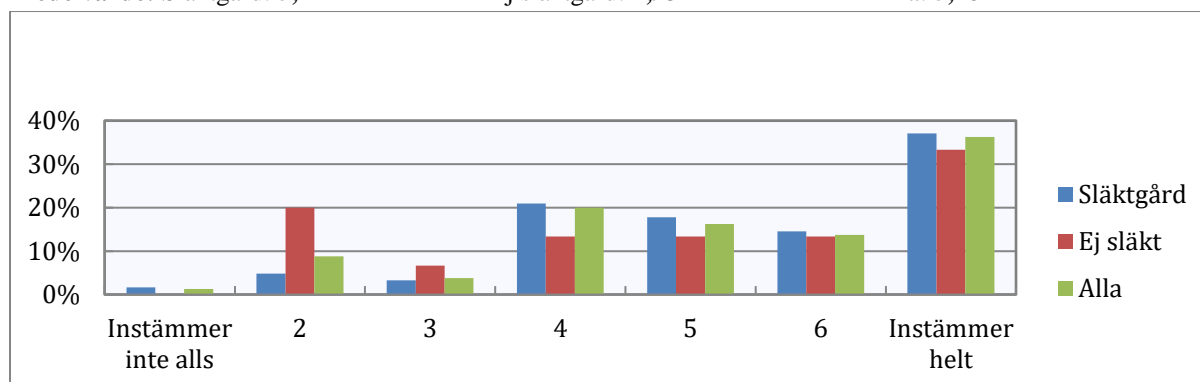
4.1 Förväntade känslor - positiva och negativa

Tabell 2. Om jag lyckas förvärva en lantbruksfastighet så kommer jag känna mig lycklig –
Medelvärde: Släktgård: 6,2 Ej släktgård: 6,13 Alla: 6,2



En klar majoritet av respondenterna instämde helt med påståendet att de kommer känna sig lyckliga om de lyckas förvärva en lantbruksfastighet. Svaren var relativt samlade, de flesta skrev i kommentarsfältet att ett förvärv av en lantbruksfastighet var deras stora mål i livet, till exempel *“Det är min dröm att ta över ett lantbruk”*, *“Därför att det varit mitt mål att förvärva och vidareutveckla”*. Andra framhävde tyngden av att lantbruket är en livsstil, till exempel *“För att lantbruk är mer än ett jobb, det är ett intresse och livsstil”*.

Tabell 3. Om jag inte lyckas att förvärva en lantbruksfastighet så kommer jag känna mig besviken –
Medelvärde: Släktgård: 5,4 Ej släktgård: 4,93 Alla: 5,28

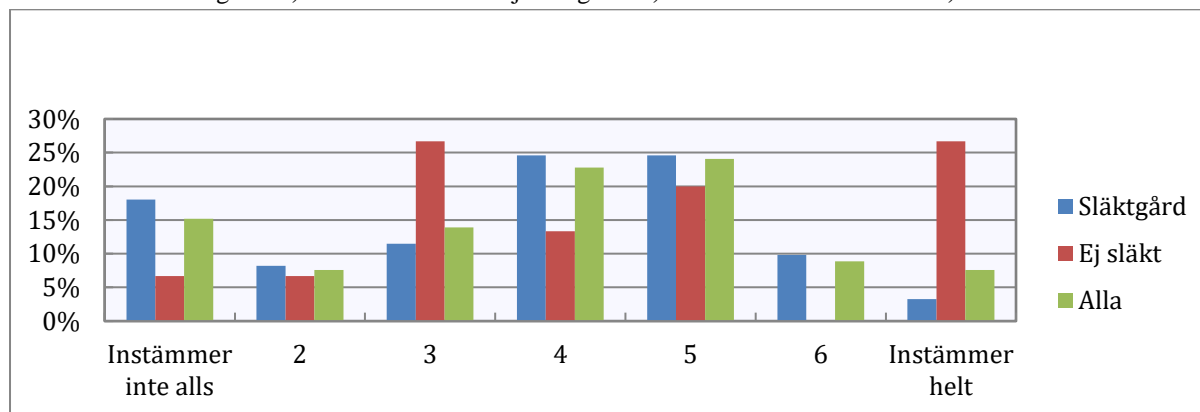


Det finns ingen stor majoritet som instämmer helt på detta påstående utan det är delade åsikter. Genomsnittet håller ändå med om att om förvärvet inte lyckas så kommer de känna sig besvikna. De flesta skriver i kommentarsfältet att det är viktigt att behålla gården i släkten då det känns som ett misslyckande om någon annan äger den till exempel *“Kommer kännas som ett misslyckande att inte föra arvet vidare inom släkten”* eller *“Kommer vara jobbigt att åka förbi föräldragården som gått i 6 generationer om någon annan äger den”*. Andra har skrivit att det är viktigt för dom själva som person som till exempel *“Utan gården skulle jag känna mig identitetslös, den är otroligt viktigt för mig”*. En respondent som inte har en släktgård att förvärva svarade *“Skulle aldrig vilja bo i lägenhet eller i ett villaområde hela*

mitt liv. Ett fruktansvärt öde” vilket tyder på att även de som inte har en släktgård att förvärva har starka känslor kopplade till lantbruksfastigheter.

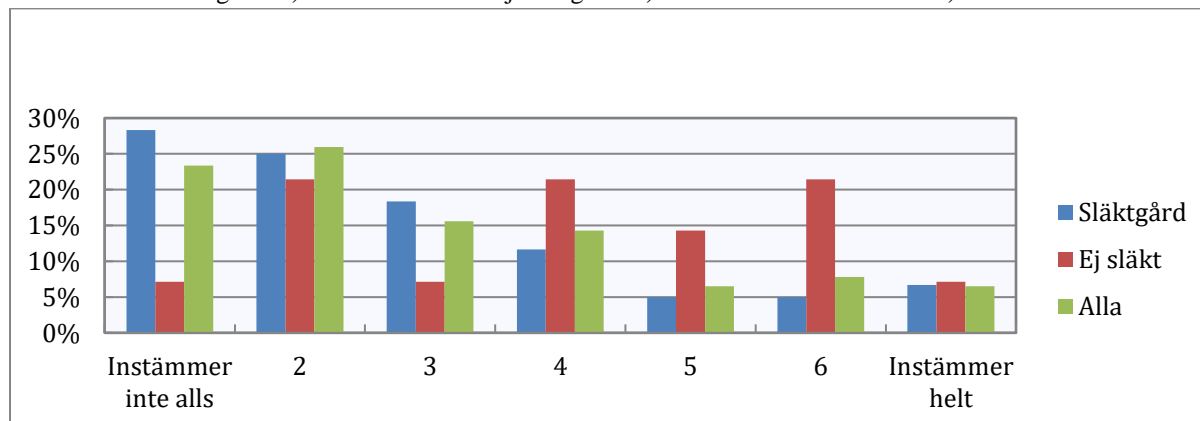
4.2 Attityder kring att förvärva en lantbruksfastighet - affektiva, konativa och kognitiva

Tabell 4. Om möjligheten finns, känns det skrämmande att investera i en lantbruksfastighet –
Medelvärde: Släktgård: 3,72 Ej släktgård: 4,4 Alla: 3,9



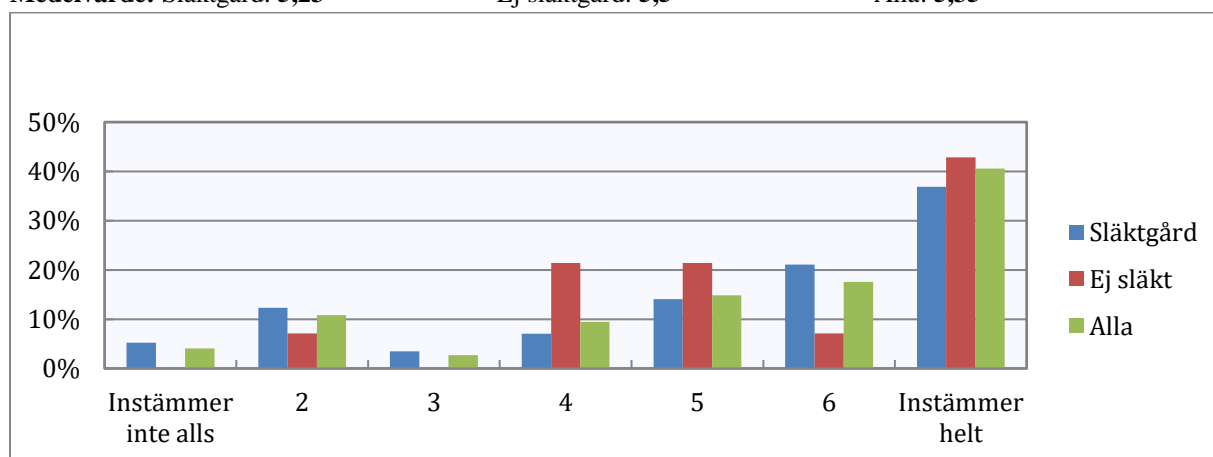
Väldigt spridda svar från respondenterna ledde till ett medelvärde för alla respondenter på 3,9 på detta påstående. Båda respondentgrupperna upplever det som riskfyllt och kapitalintensivt, till exempel *“Hög belåning. Stor risk.”*, *“Absolut. Som alla investeringar så är det skrämmande att öka skuldsättningen”*. De med släktgård är försiktigt optimistiska, till exempel *“Läskigt med så stora belopp men tror på mig själv och tror livsmedelsproduktionen är relativt säker med förhållandevis stabil efterfrågan”* medan vissa inte verkar uppleva det som skrämmande alls - *“Nog en av de säkrare investeringar man kan göra. Vad ska man med pengar till om inte för att köpa ett jordbruk?”*.

Tabell 5. Jag tycker att det känns jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet -
Medelvärde: Släktgård: 2,82 Ej släktgård: 4,07 Alla: 3,04



Även här fanns det en spridning i svaren från respondenterna. De med släktgård hade allt från en något pessimistisk inställning, till exempel *“Vet aldrig om man får tillbaka något”*, *“Det är stora summor och få fasta inkomster”* till en stark optimistisk anda, till exempel *“Går alltid att få tillbaka de pengarna”*, *“Jag tror på svenskt lantbruk och min egen förmåga”*, *“Känns som en stabil och säker placering jämfört med annat. Även bra tillväxt senaste åren”*. Vissa var något tudelade och upplevde både för- och nackdelar, till exempel *“Ja i och med att det är så mycket, samtidigt känns det som en trygghet då värdet har ökat historiskt”*. En respondent utan släktgård att förvärva upplevde också för- och nackdelar, *“Beror på fastighetens form. Om kapital sedan kan plockas ut, ex skog eller liknande så känns det mindre jobbigt.”*

Tabell 6. Jag tycker att det är viktigt att ha en stabil taxerad årsinkomst från min framtida verksamhet -
Medelvärde: Släktgård: 5,23 **Ej släktgård: 5,5** **Alla: 5,35**



En stor del instämmer helt med påståendet att det är viktigt att ha en stabil taxerad årsinkomst från en framtida verksamhet. Men de finns även vissa som inte tycker att detta är viktigt utan prioriterar annat. Bland kommentarerna finns det de som tycker att det är bättre att investera i fastigheten istället. En annan skriver såhär: *“Inte tvunget om man har lite buffert och känner sig trygg med det, vissa år kan det vara ett måste att dra ner på lönekostnaderna”*. Men även de som tycker att det är viktigt med en bra pension till exempel *“Det är viktigt med pension samt att kunna leva bra och även spara pengar privat”* eller en respondent utan släktgård som säger *“Det är viktigt att inte hamna långt efter i de sociala systemen i samhälle med till exempel pension. Det är även ett tecken på att företaget inte går dåligt ekonomiskt om man kan ta ut en lön kontinuerligt”*.

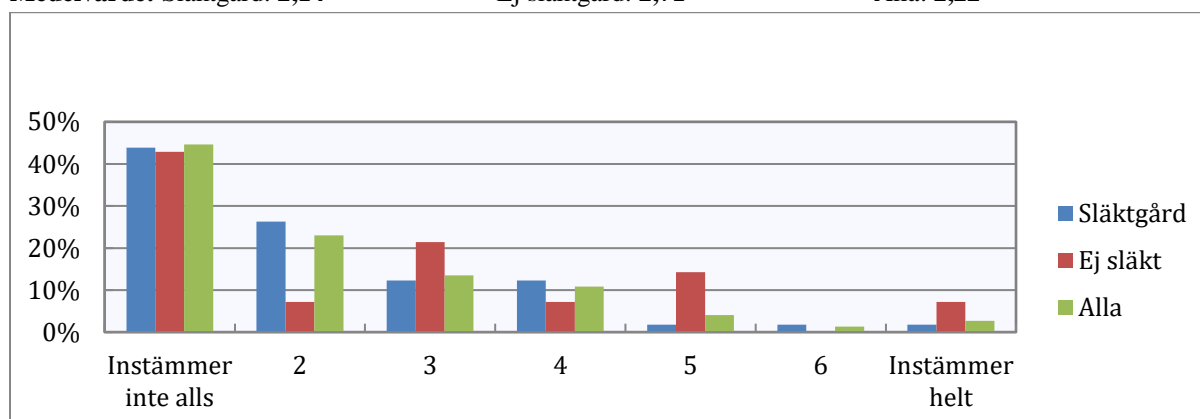
4.3 Subjektiva normer kring att förvärva en lantbruksfastighet

Tabell 7. Jag bryr mig om vad mina vänner tycker om jag förvärvar en lantbruksfastighet –

Medelvärde: Släktgård: 2,14

Ej släktgård: 2,71

Alla: 2,22



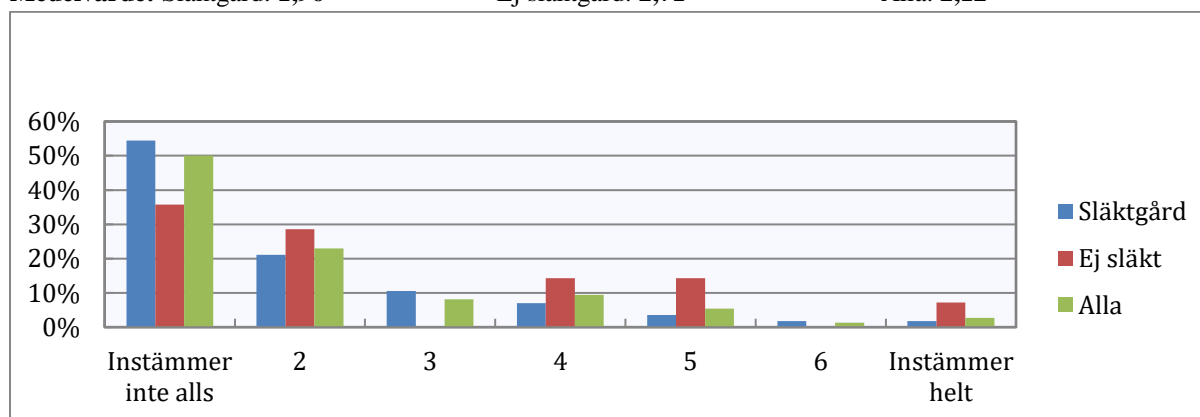
Tabell 7 ovan visar att det är få som tycker att det är viktigt om vad deras vänner tycker inför ett förvärv av lantbruksfastighet. Båda respondentgrupperna skriver att de gör sina val på egen hand men att de kan få goda råd från sina vänner till exempel *“Goda råd från vänner finns att få, men inget avgörande”* eller *“Jag uppskattar vännernas åsikter men tar mina beslut själv”*. Några av respondenterna hade svårt att förstå frågans innebörd, till exempel *“Förstod inte frågan riktigt”* vilket kan ha påverkat resultatet.

Tabell 8. Jag bryr mig om vad mina grannar tycker om jag förvärvar en lantbruksfastighet –

Medelvärde: Släktgård: 1,96

Ej släktgård: 2,71

Alla: 2,12



Hälften av respondenterna brydde sig inte alls om vad deras grannar tycker, till exempel *“Har ingen relation med grannarna”*, eller *“Inte just om förvärvet”*. Vissa hade lite andra synsätt på ämnet, till exempel *“Ja, alltid kul att få provocera”*. En respondent utan släktgård såg det som viktigt ur affärssynpunkt, *“grannar är möjligheter till fler förvärv”*.

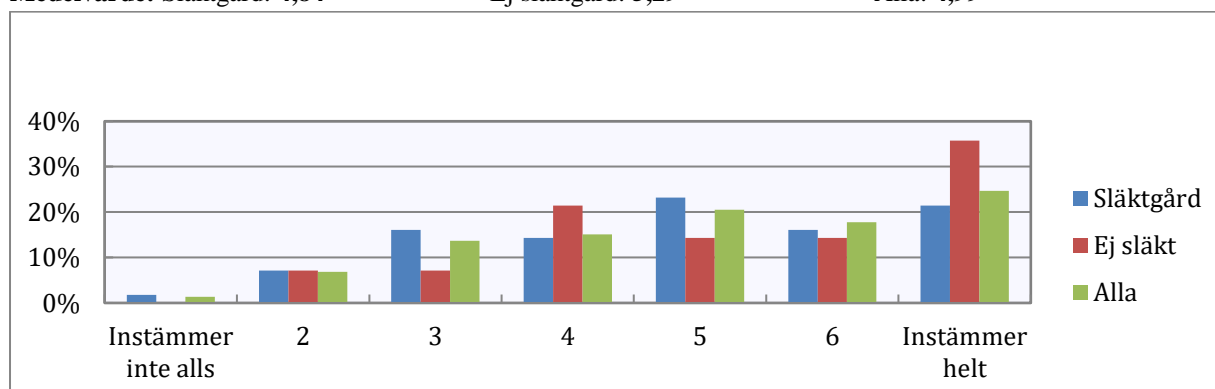
4.4 Beteendekontroll kring förvärv av en lantbruksfastighet

Tabell 9. Jag tror att mitt arbete på fastigheten kommer kräva en stor del av min tid så jag går miste om fritid och tid för återhämtning, familj med mera –

Medelvärde: Släktgård: **4,84**

Ej släktgård: **5,29**

Alla: **4,99**



Här visar snittet på 5 att en majoritet av respondenterna är beredda på att deras verksamheter kommer uppta mycket tid. Detta stärks med kommentarer från de med en släktgård, till exempel *“Tenderar att åtgå en otrolig massa tid. Dock väldigt medveten om problemet och jobbar för att skademinimera”*, eller som en respondent utan släktgård sade *“Det blir oftast så”*.

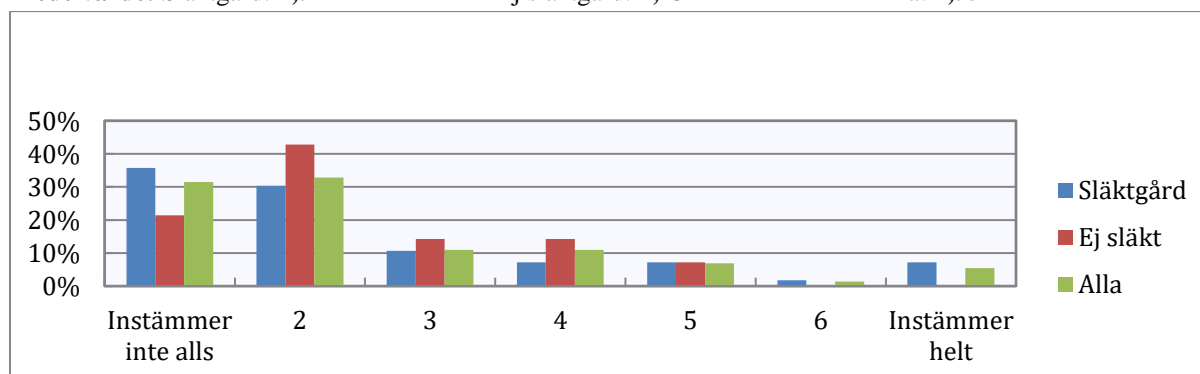
Cirka hälften av kommentarerna tyder dock på att respondenterna värdesätter fritid och återhämtning även om de tror att deras verksamheter kommer uppta mycket tid, till exempel som en utan släktgård kommenterade *“Ja under perioder är det så men fritid och familj är prioriterat för mig vilket gör att på årsbasis försöker jag inte jobba mer än normalt”*, eller som en med släktgård skrev *“Viktigt att inkludera familjen och hitta perioder med mer avkoppling genom begränsad verksamhet eller expansion och anställda”*.

Tabell 10. Jag känner en press från den äldre generationen på fastigheten, att jag skall förvärva den -

Medelvärde: Släktgård: **2,54**

Ej släktgård: **2,43**

Alla: **2,55**



Respondenterna höll överlag inte med om detta påstående utan kände ingen större press från den äldre generationen utan de känner mer press från de själva och en viss förväntan. En respondent skrev *“Det finns en förväntan men det finns även andra alternativ”*. Där fanns ett

fåtal som kände en viss press som till exempel *“Det finns en viss press då det är en släktgård men jag tror att jag själv är den som sätter mest press”* eller *“Alla äldre blir glada om deras barn är med och sedermera tar över, väljer man ett annat liv blir de troligen besvikna”*.

Vad anser du vara det största hindret till att förvärva en lantbruksfastighet?

Denna fråga och de tre nästkommande var öppna frågor med en textruta som enda svarsmöjlighet. Efter att ha läst igenom kommentarerna så kan de sammanfattas som att de största hindren som båda respondentgrupperna anser vara de största är följande:

- **Kapital** (37% av respondenterna). De skriver: *“Att det blir så hög belåning så att det är väldigt svårt att få det till att gå ihop”, “Det är mycket pengar som ska fram, och risken är stor att man kommer vara skuldsatt resten av sitt liv”*. De som inte har någon släktgård att ta över skriver till exempel så här: *“Som ung att kunna få lån och kapital att investera med i lantbruksfastighet och inte har någon släktgård eller redan ägd fastighet som hjälp”*.
- **Lönsamheten** (18 % av respondenterna). De tycker att lönsamheten kommer vara ett stort problem i bulkproduktion. En respondent skriver så här: *“Lönsamheten i spannmålsodling är generellt för dålig, alternativ får jag låga skördar till kostnaden att producera dom”*.
- **Äldre generationen** (15% av respondenterna). De skriver att ett stort hinder är den äldre generationen som inte vill släppa taget om gården med problemen som medföljer, till exempel *“Att komma överens inom familjen gällande värdet på fastigheten vid ett generationsskifte”*.

Vad anser du vara den största möjligheten med att förvärva en lantbruksfastighet?

De största möjligheterna med att förvärva en lantbruksfastighet var enligt båda respondentgrupperna:

- **Företagsutveckling och förvaltning av ett arv** (40 % av respondenterna). Exempel från kommentarerna var till exempel *“Att själv få sätta sin prägel och fortsätta utveckla företaget”, “Att få förvalta marken som tidigare generationer har brukat. Rationalisera och göra mer hållbart”,* eller *“Får chansen att förvalta min gård och mitt arv till nästa generation. Förhoppningsvis göra lite pengar på vägen genom att göra det jag älskar”*.
- **Arbetsglädje och frihet** (35 % av respondenterna). En grupp av respondenterna ansåg att den största möjligheten var att få arbeta med det som de tycker om och friheten det medför. Till exempel *“Att ha ett otroligt roligt och givande arbete med möjlighet till att även ha en bra inkomst”, “Att få fortsätta göra det man älskar och lever för”* och *“Leva ett fritt liv med kontakt med jorden på sina egna villkor”*.

- **Att det är en säker investering** (21 % av respondenterna). Exempel från kommentarerna är *“Att det är en trygg placering och en kul möjlighet att utveckla framtidens lantbruk”*, *“Placering av kapital i en resurs som inte tillverkas något mer av, det vill säga jordbruksmark”*, eller *“Trygghet, lönsamhet på sikt”*.

På kort sikt (1–3 år), vilket anser du vara det främsta hotet mot din verksamhet?

På kort sikt ansåg båda respondentgrupperna att de främsta hoten var följande:

- **Ekonomin** (28 % av respondenterna). De ser ett hot mot deras verksamhet då de anser det kan bli svårt att ha en stabil lönsamhet i företaget och att efter ett generationsskifte blir det ännu tuffare med ekonomin.
- **Klimatet** (18 % av respondenterna). Många skriver om att de är rädda för mer extremväder efter torkan 2018. Mer miljöförändringar som då orsakar låga skördar.
- **Politiken** (18 % av respondenterna). De anser att det är större krav från myndigheter. En respondent skriver så här: *“Beroendet av globala marknader både för inköp av insatsvaror och försäljning av skörd, även myndighetsbeslut som kommer behöva anpassa sig till”*.

På lång sikt (5–10 år), vilket anser du vara det främsta hotet mot din verksamhet?

På denna fråga gav respondenterna många olika svar, men på lång sikt ansåg båda respondentgrupperna att de främsta hoten var:

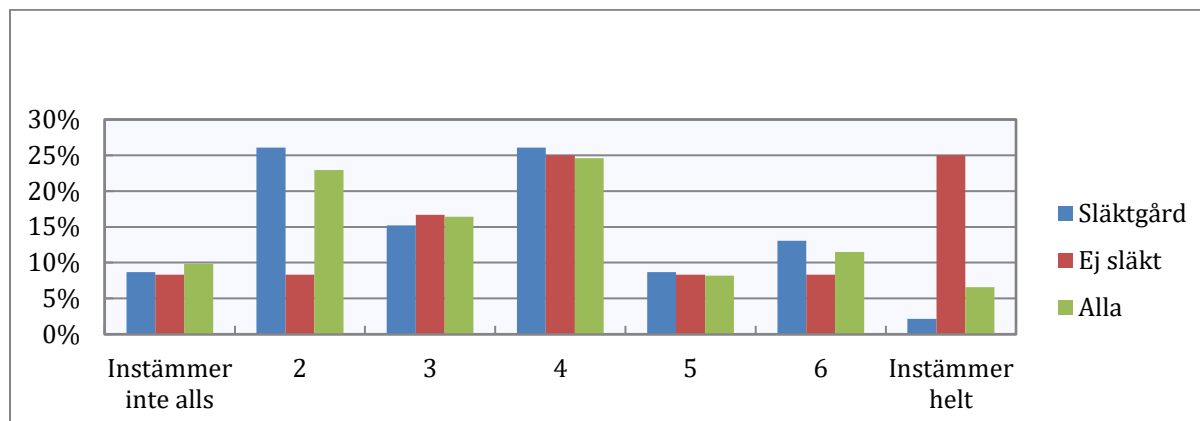
- **Trender** (16 % av respondenterna). De beskriver en oro för nya trender och förändrade konsumtionsvanor i framtiden, *”Trenden med mer vegetabiliska vanor”*, men vissa såg även detta som en möjlighet *”Förändrade konsumtionsvanor i samhället. Kan även vara en möjlighet”*.
- **Högre räntor** (15 % av respondenterna). En del av respondenterna skriver att de tror att räntorna kommer gå upp på lång sikt och kommer då påverka deras ekonomi.
- **Klimatet** (13 % av respondenterna). En del skriver att de är rädda för mer extremväder efter torkan 2018, mer miljöförändringar som då orsakar låga skördar. *”Ännu extremare väder”*.

Tabell 11. Jag tycker att räntekostnader känns betungande –

Medelvärde: Släktgård: 3,48

Ej släktgård: 4,42

Alla: 3,59



Många respondenter tryckte på den i nuläget låga låneräntan, till exempel “Som det är nu så kan man förhandla sig till billiga räntor så det är inget problem” och en respondent utan släktgård “Idag är det väldigt lockande att låna pengar då det kostar väldigt lite”. Andra var mer skeptiska och dessa kommentarer kom endast från respondenter med släktgård, “Svår fråga - kan vi för alltid förvänta oss samma låga ränta?” medan andra var ganska opåverkade av ämnet, “Inte allt för mycket, har länge varit inställd på att ett övertagande av fastigheten kommer innebära stora skulder och med det följer ränta. Så länge verksamheten bär räntekostnaderna med tillräcklig marginal så är jag inte orolig”. Trots att de utan släktgård upplevde räntekostnader mer betungande än de med, så var det ingen av dessa som skrev något negativt angående räntekostnader.

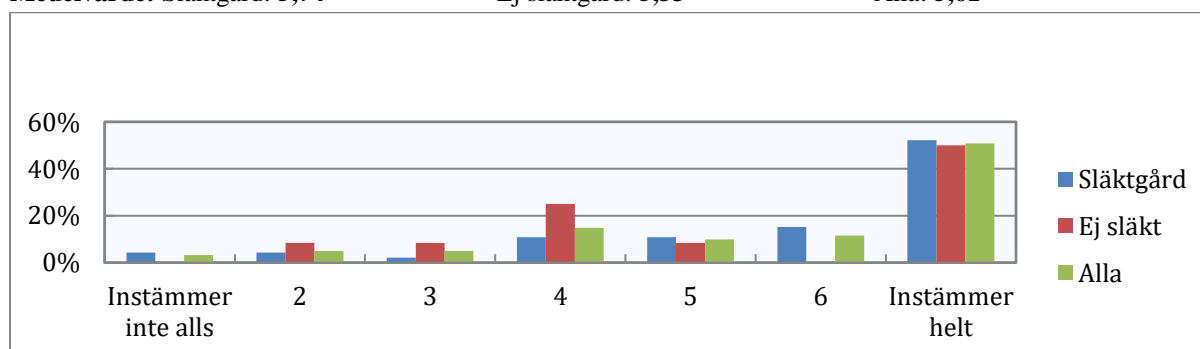
4.5 Begär kring förvärv av en lantbruksfastighet

Tabell 12. Jag har en önskan om att alla i min närhet ska stötta mig när jag förvärvar en lantbruksfastighet -

Medelvärde: Släktgård: 5,74

Ej släktgård: 5,33

Alla: 5,61



Enligt ovan ställda påstående förekom ett högt medelvärde men ändå spridda svar bland respondenterna på detta påstående. Vissa var obrydda, “Jag skulle göra det även om folk inte stöttade mig”, medan andra värdesatte det högt, “Givetvis”. En respondent hade svårt att tolka frågan och skrev såhär: “Menar ni familj och vänner så ja, klart man hoppas att de som

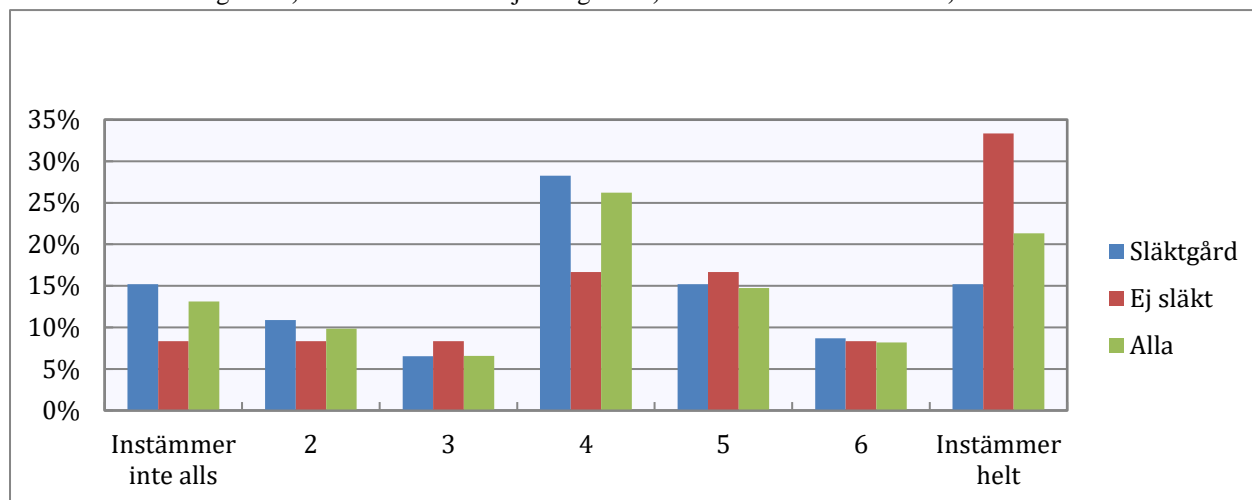
står en närmast finns där och stöttar och att skiftet är så pass bra att alla känner sig nöjda och glada efteråt. Men är det människor som bara finns i min närhet så nej”.

Tabell 13. Jag har en önskan om att inte känna någon press från den äldre generationen att förvärva en lantbruksfastighet –

Medelvärde: Släktgård: 4,04

Ej släktgård: 4,83

Alla: 4,3



Här var respondenterna lite tudelade i påståendet. En del skriver att de inte känner någon press överhuvudtaget men vissa skriver att de har en press på sig men tycker att det är bra som till exempel *“Pressen kan vara jobbig men samtidigt är det skönt att min far tror på min förmåga att driva det vidare”* eller som en respondent utan släktgård skrev *“Lite press är nyttigt men den får inte bli betungande”*. En respondent med släktgård skriver att om det är positivt när hen vill ta över men om det inte hade varit fallet så är det bara negativt, till exempel *“I mitt fall vill jag ju ta över och då är det bara roligt att det uppmuntrats av de äldre och de är positiva, ville jag annat så skulle det kännas jobbigt”*.

4.6 Envägs variansanalys (One-way ANOVA)

One-way ANOVA genomfördes för att jämföra skillnader i svaren mellan de som har en familjegård att förvärva jämfört med de som ska förvärva av en ägare utanför familjen. Detta för att få en djupare förståelse för resultatet genom att styrka skillnaderna mellan respondentgrupperna i ett program som lämpar sig bättre för djupare statistiska analyser än Netigate, där enkäten skapades och rådatan kom ifrån. Eftersom inte alla respondenter slutförde enkäten så var det på det första påståendet 77 st. där 63 respondenter hade en familjegård att förvärva, på det andra påståendet var det totalt 75 st. där 61 respondenter hade en familjegård att förvärva och på det tredje påståendet var det totalt 61 st. varav 49 respondenter hade en familjegård att förvärva. I tabell 1 nedan visas bl.a. antalet respondenter av varje, det vill säga om de har en familjegård eller inte.

Tabell 14. Del 1 av ANOVA-tabellen

| | | N | Mean | Std. Deviation | Std. Error |
|--|-------|----|--------|----------------|------------|
| Jag tycker att det är jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet | Nej | 14 | 3.9286 | 1.85904 | .49685 |
| | Ja | 63 | 5.1905 | 1.76760 | .22270 |
| | Total | 77 | 4.9610 | 1.83849 | .20952 |
| Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar än den ursprungliga om jag förvärvat en lantbruksfastighet: | Nej | 14 | 3.86 | 1.562 | .417 |
| | Ja | 61 | 4.82 | 1.597 | .204 |
| | Total | 75 | 4.64 | 1.624 | .188 |
| Jag tycker räntekostnader känns betungande: | Nej | 12 | 4.42 | 2.021 | .583 |
| | Ja | 49 | 3.39 | 1.605 | .229 |
| | Total | 61 | 3.59 | 1.726 | .221 |

Kolumnen “N” innebär antalet respondenter av varje grupp, där “nej” är de som inte har en släktgård och “ja” är de som har en släktgård. “Mean” betyder medelvärde och visar skillnaderna på detta mellan de två olika grupperna. “Std. Deviation” betyder standardavvikelse vilket innebär spridningen på värdena i förhållande till medelvärdet.

Tabell 15. Del 2 av ANOVA-tabellen

| | | ANOVA | | | | |
|--|----------------|----------------|----|-------------|-------|------|
| | | Sum of Squares | df | Mean Square | F | Sig. |
| Jag tycker att det är jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet | Between Groups | 18.240 | 1 | 18.240 | 5.732 | .019 |
| | Within Groups | 238.643 | 75 | 3.182 | | |
| | Total | 256.883 | 76 | | | |
| Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar än den ursprungliga om jag förvärvat en lantbruksfastighet: | Between Groups | 10.549 | 1 | 10.549 | 4.169 | .045 |
| | Within Groups | 184.731 | 73 | 2.531 | | |
| | Total | 195.280 | 74 | | | |
| Jag tycker räntekostnader känns betungande: | Between Groups | 10.205 | 1 | 10.205 | 3.572 | .064 |
| | Within Groups | 168.549 | 59 | 2.857 | | |
| | Total | 178.754 | 60 | | | |

I tabellen ovan räknar SPSS ut ett F-värde, som jämför variationen inom respondentgrupperna med variationen mellan respondentgrupperna. En större variation mellan respondentgrupperna och en mindre variation inom respondentgrupperna leder till ett högre F-värde. Med hjälp av F-värdet så räknar SPSS ut ett p-värde som är detsamma som signifikansvärdet (Sig.). Det var endast två påståenden som visade statistiskt signifikant skillnad mellan de två olika grupperna av respondenter, det vill säga har ett värde i kolumnen “Sig.” som understiger 0,05 (se tabellerna i sin helhet under Bilaga 2 & 3). Det innebär att resultatet är signifikant till 95 % säkerhet. Det tredje påståendet “Jag tycker räntekostnader känns betungande” togs med för att det var det som var närmast statistiskt signifikant

skillnad efter de översta i tabellerna nedan. Resterande påståenden visade ingen signifikant skillnad mellan respondentgrupperna, utan hade Sig.-värden från .109 upp till .836.

Det första påståendet med statistiskt signifikant skillnad, *”Jag tycker att det är jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet”* hade enligt ANOVA följande statistiska resultat: $F(1,75) = 5.732$, $p = .019$ vilket innebär en tydlig signifikans mellan respondentgrupperna. De utan släktgård tyckte alltså inte det kändes lika jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet.

Det andra påståendet med statistiskt signifikant skillnad, *”Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar än den ursprungliga om jag förvärvar en lantbruksfastighet”* hade enligt ANOVA följande statistiska resultat: $F(1,73) = 4.169$, $p = .045$ vilket innebär en signifikans mellan respondentgrupperna.

Det tredje påståendet, som nästan uppnår statistiskt signifikant skillnad *”Jag tycker räntekostnader känns betungande”* hade enligt ANOVA följande statistiska resultat: $F(1,59) = 3.572$, $p = .064$ vilket innebär att det inte finns någon tydlig signifikans mellan respondentgrupperna men ändå tillräckligt nära för att det ska vara värt att nämna.

5.1 Diskussion

På de två påståendena om förväntade känslor (Tabell 2 & 3) var respondenterna relativt överens om att lantbruk är en livsstil och en dröm för många. Det medför att de flesta hade känt sig lyckliga om de skulle lyckas förvärva en lantbruksfastighet och likaså besvikna om de inte hade lyckats med det. Gårdens historia och förvaltandet av ett arv verkar väga tungt för UL. En aspekt som är viktig att ta i beaktning här är orden lycklig och besviken - när är en människa lycklig respektive besviken? Det är såklart olika för alla individer och alla har sin egen uppfattning, därför tolkar alla dessa känslor på sitt eget sätt och svarar utifrån det. Utifrån den fakta som denna undersökning har fått fram så pekar det på att känslor kan ha en stor påverkan på UL:s beslutfattande inför förvärv av lantbruksfastigheter.

Påståendena om attityder (Tabell 4, 5 & 6) delade respondenterna och det fanns svar i alla värden. Det var flertalet respondenter som både tyckte det var skrämmande men kände sig ändå säker, till exempel *”Läskigt med så stora belopp men tror på mig själv och tror livsmedelsproduktionen är relativt säker med förhållandevis stabil efterfrågan”*. En respondent som kände sig starkt optimistisk till att binda upp kapital i en lantbruksfastighet svarade *”Går alltid att få tillbaka de pengarna”*, vilket stämmer överens med fakta från Jordbruksverket (2018) som säger att snittpriserna på åkermark i Sverige har ökat med 20 % sedan 1990. Detta kan dock leda till en hybris hos lantbrukare, att de förlitar sig på värdeökning på fastigheten istället för kassaflöde och resultat i deras verksamheter. Denna hybris kan i sin tur bidra till fortsatta värdeökningar på lantbruksfastigheter.

Eftersom begreppet "förvärva en lantbruksfastighet" inte beskriver om det är växtodling, mjölkproduktion, skog eller en kombination av flera som gäller så kan till exempel påståendet om att binda upp kapital (Tabell 5) få olika utfall beroende på om det är 30 miljoner i en mjölkgård eller 5 miljoner i en fastighet med lite åkermark och skog som gäller. På så vis borde kanske studien tagit hänsyn till produktionsinriktning men detta gjordes inte för att skapa en rimlig omfattning på arbetet.

Vidare så kunde påståendena "*Jag tycker det känns skrämmande att investera i en lantbruksfastighet*" och "*Jag tycker det känns jobbigt att binda upp kapital*" specificerats annorlunda eller kanske slagits ihop till ett påstående, då majoriteten av respondenterna svarade att kapitalet var det som var skrämmande med att investera i en lantbruksfastighet. En klar majoritet av UL svarade att de tyckte det var viktigt med en stabil taxerad årsinkomst från sin verksamhet, vilket verkar tyda på skillnader mellan den nya generationen lantbrukare jämfört med nuvarande som fasas ut, som inte värderar detta lika högt (Eriksson & Johansson, 2018).

Enligt Tabell 7 & 8 verkar inte UL ta någon nämnvärd hänsyn till vad vänner och grannar tycker om deras förvärv. En kommentar, "*Jag uppskattar vännernas åsikter men tar mina beslut själv*" sammanfattar respondenternas åsikt ganska väl. Detta särskiljer sig från en kvalitativ studie av Andersson (2016), där respondenterna sade att nära anhörigas åsikter och tankar hade en stor inverkan på deras beslutsfattande. Om denna differens i resultat beror på skillnaden mellan en kvalitativ och kvantitativ studie, där Andersson (2016) kunde ställa följdfrågor och gå mer på djupet, eller om det är någon annan aspekt som inverkar är svårt att svara på. Det kan bero på geografiska skillnader i normativa faktorer eller hur påståendena var utformade - för vissa kan det vara lättare att höra ett påstående än att läsa det.

Det största hindret med att förvärva en lantbruksfastighet var enligt respondenterna kapital, vilket pekar på likheter med tidigare studier. Kapitalintensiva verksamheter, som lantbruksföretag ofta är, behöver generera resultat för att överleva på lång sikt. Det bör innebära att nästkommande generation lantbrukare behöver bli bättre företagare överlag för att klara av stigande markpriser och en alltmer fluktuerande marknad. Det verkar finnas tendenser bland respondenterna till att bli bättre företagare än föregående generation, till exempel kommentaren "*Att få förvalta marken som tidigare generationer har brukat. Rationalisera och göra mer hållbart*" som tyder på att respondenten inte bara vill förvalta och överleva utan faktiskt rationalisera och förbättra fastigheten ur ett hållbarhetsperspektiv.

Trots att en hel del av respondenterna tyckte det kändes skrämmande att förvärva en lantbruksfastighet (Tabell 4) och en del tyckte det kändes jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet (Tabell 5), fanns det många som berörde tryggheten i ett förvärv av en lantbruksfastighet som en av de största möjligheterna. Det är ganska motsägelsefullt, vilket bör innebära att UL:s attityder och upplevd beteendekontroll påverkas av deras begär. Detta eftersom en klar majoritet instämde helt på att de hade en önskan om att äga en lantbruksfastighet (Tabell 1). Alltså pekar detta på att oavsett vilken attityd och

beteendekontroll UL har till att förvärva en lantbruksfastighet, så hade de troligen förvärvat fastigheten i alla fall om möjligheten givits.

Enligt svaren som respondenterna gav i enkäten verkade inte normer påverka UL i deras beslutsfattande (Tabell 7 & 8). Påståendet om begär kopplat till normer (Tabell 12) fick däremot ett högt medelvärde vilket innebär att UL vill känna stöd från personer i sin närhet i sitt beslutsfattande kring förvärv. Det bör innebära att begär inte påverkar UL:s normativa faktorer mer än att de hade tyckt det varit skönt att få stöd vid förvärvet, det hade alltså inte påverkat beslutsfattandet i sig.

Enligt enkäten kände inte UL någon nämnvärd press från den äldre generationen (Tabell 10). Det var en något större andel som hade en önskan om att inte känna någon press från den äldre generationen om förvärvet men fortfarande ingen majoritet. Flertalet av de som känner en press verkar tycka det är bra med lite press på sig, till exempel *“Lite press är nyttigt men den får inte bli betungande”*. Eftersom både den upplevda pressen och begäret för en låg press är relativt korrelerade så bör det, enligt den fakta som undersökningen fått fram, innebära att UL:s upplevda beteendekontroll påverkas av deras begär.

IBM SPSS kunde inte användas på det sättet som var tänkt, det vill säga utföra reliabilitetstest, linjär regression med mera. Detta berodde på att frågorna var utformade på ett sätt som inte passade avancerade statistikprogram. Det påstående som var tänkt att användas till den beroende variabeln (*“Jag har en önskan om att äga en lantbruksfastighet”*) gick inte att använda då ca 90 % av respondenterna gav samma svar (7) vilket gjorde att det saknades en normalfördelning. Det gick dock att utföra en envägs variansanalys (One-way ANOVA) för att undersöka om det fanns statistiskt signifikanta skillnader i svaren mellan de som hade en familjegård att förvärva jämfört med de som inte hade det. I One-way ANOVA tabellen blev det bara statistiskt signifikant skillnad på två påståenden. Ett påstående var nära statistisk signifikans och inkluderades i resultatet.

Den statistiskt signifikanta skillnaden kan bero på att de som inte har någon släktgård har inte växt upp med det traditionella lantbruket utan ser lantbruksfastigheter ur ett annat perspektiv. De utan släktgård tyckte inte det kändes lika jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet. Om det finns en problematik i detta, att de på så vis underskattar allvaret i att binda upp kapital, kan detta eventuellt bidra till den hybris som nämndes tidigare, med ökande priser på lantbruksfastigheter som följd. Undersökningen klargjorde inte om dessa respondenter var uppväxta på landet, i ett mindre samhälle eller i en stad, vilket kunde varit en intressant faktor att filtrera svaren efter. Om respondenterna var uppväxta inne i en tätort/stad kan skillnaden bero på att de inte är uppväxta med normerna som kan finnas bland bönder på landsbygden, till exempel *“Ska Andersson köpa Storegården för 20 miljoner, det kommer ju aldrig gå!”*, utan bara ser möjligheterna med att förvärva en lantbruksfastighet. Detta kan ha positiva effekter på normerna kring förvärv av lantbruksfastigheter som råder på landsbygden och bidra till en mer positiv stämning.

De utan en släktgård var inte lika benägna till att bredda deras framtida verksamheter med andra produktionsgrenar. Detta kan bero på att de som har en familjegård att förvärva kanske är mer insatta i lönsamheten i olika produktionsgrenar tack vare familjerelationen till ägaren. På så vis kanske de har en större förståelse för om verksamheten behöver breddas för att uppnå en högre lönsamhet. De utan en släktgård tyckte räntekostnader kändes mer betungande än de som hade en släktgård att förvärva. Det är något motsägelsefullt med tanke på att de utan släktgård tyckte det kändes mindre jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet jämfört med de med en släktgård. Orsaken till detta är svår att reda ut och det kan vara många faktorer som inverkar. Det kan bero på hur de med en släktgård är uppväxta, hur deras föräldrar/släktingar har resonerat kring skuldsättning och räntekostnader med mera. Om de hade en lugn inställning till räntekostnader kan den ha förts över till den förvärvande parten som inte heller upplever dem som betungande.

Denna studie kunde ha fått fram tydligare resultat och slutsatser som varit mer kopplade till det teoretiska ramverket om frågorna i enkäten hade varit mer strikt baserade på de olika faktorerna från TPB. Vissa av frågorna som ställdes saknade struktur och var inte tillräckligt förankrade i TPB för att kunna användas i djupare analyser som till exempel linjär regression med mera.

En framtida studie bör ha mer statistiskt korrekt utformade frågor efter förslagsvis TPB för att på så vis kunna analysera data mer utförligt, göra reliabilitetstest, linjär regression med mera. Utöver det så bör enkäten skickas ut till både de som vill förvärva en lantbruksfastighet och de som inte vill det, för att få en normalfördelning bland respondenterna och på så vis kunna kvantifiera UL:s attityder, normer och hinder inför förvärv av lantbruksfastigheter på ett bättre sätt.

Vi hoppas att denna studie, trots sina begränsningar, kan influera till vidare forskning som verkligen behövs inom detta ämne. Det krävs en bättre förståelse om hur UL resonerar inför förvärv av lantbruksfastigheter för att banker, rådgivare och branschen i stort skall kunna ge UL bästa möjliga förutsättningar för att kunna bedriva lönsamma och hållbara verksamheter, som i sin tur säkrar Sveriges livsmedelsproduktion på ett långsiktigt och hållbart sätt.

5.2 Slutsats

Slutsatserna som kan dras av denna studie angående unga lantbrukares beteende kring förvärv av lantbruksfastigheter kan sammanfattas enligt följande:

- Unga lantbrukare har starka känslor inför förvärv av lantbruksfastigheter. Enligt denna studie pekar detta på att unga lantbrukares attityder och upplevda beteendekontroll verkar påverkas av deras begär. Detta bör då innebära att respondenterna förmodligen hade förvärvat en lantbruksfastighet oavsett attityd, subjektiv norm och upplevd beteendekontroll.
- Trots låg lönsamhet och kapitalintensiva framtida verksamheter så har unga lantbrukare en försiktigt optimistisk attityd till förvärv av lantbruksfastigheter. De tror på sig själva och svenskt lantbruk.
- Respondenterna verkar inte påverkas av normativa faktorer i sitt beslutsfattande kring förvärv av lantbruksfastigheter. De uppskattar synpunkter från vänner och bekanta men fattar sina beslut själva.
- Respondenterna utan släktgård att förvärva tyckte inte det kändes lika jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet som de respondenterna med en släktgård.
- De största hindren med att förvärva en lantbruksfastighet är enligt respondenterna kapital till förvärvet, en äldre generation som inte släpper taget och en svag rådande lönsamhet i branschen.
- De största möjligheterna med att förvärva en lantbruksfastighet är enligt respondenterna att få chansen att förvalta och vidareutveckla ett arv, arbetsglädje och friheten att få göra det de älskar – lantbruksföretagande.

Referenser

Ajzen, I (1991). *The theory of planned behaviour. Organizational behaviour and human decision processes*. 50, 179-211. [2020-04-04]

Ajzen, I (u.å-a). *Behavioral Beliefs*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/bb.html> [2020-04-13]

Ajzen, I (u.å-b). *Attitude Toward the Behaviour*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/att.html> [2020-04-13]

Ajzen, I (u.å-c). *Normative Beliefs*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/nb.html> [2020-04-13]

Ajzen, I (u.å-d). *Subjective Norm*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/sn.html> [2020-04-14]

Ajzen, I (u.å-e). *Control Beliefs*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/cb.html> [2020-04-14]

Ajzen, I (u.å-f). *Percieved Behavioral Control*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/pbc.html> [2020-04-15]

Ajzen, I (u.å-g). *Actual Behavioral Control*. Tillgänglig: <https://people.umass.edu/aizen/abc.html> [2020-04-16]

Andersson, C.A. (2016). *Varför tar unga över lantbruksföretag?* Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. Examensarbete. Tillgänglig: https://stud.epsilon.slu.se/9676/1/andersson_c_a_161004.pdf [2020-04-03]

Andersson, M., Fredriksson, M. (2012). *Decision-makers Attitudes and Behaviours Toward E-mail Marketing*. Jönköping: Jönköping International Business School. Masterarbete. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:532855/FULLTEXT01.pdf> [2020-04-23]

Ankur, J., Saket, K., Satish, C. & D. K. Pa. (2015). *Likert Scale: Explored and Explained*. British Journal of Applied Science & Technology 7(4): 396-403, 2015, Article no.BJAST.2015.157 ISSN: 2231-0843

Breckler, S. (1984). *Empirical validation of affect, behaviour and cognition as distinct components of attitude*. Journal of Personality and Social Psychology, 47 (6), 1191-1205.

Conner, M., & Armitage, C. J. (1998). Extending the theory of planned behavior: A review and avenues for further research. *Journal of applied social psychology*, 28(15), 1429–1464.

Civilförsvarsförbundet (2015). *Det här vill Civilförsvarsförbundet: Livsmedelsstrategi och försörjningsberedskap för kris*. Rapport/Civilförsvaret: P2. Bromma: Civilförsvaret.

Tillgänglig:

<https://www.civil.se/wp-content/blogs.dir/1/files/2015/10/Livsmedelsstrategi-och-f%C3%B6rs%C3%B6rjningsberedskap-f%C3%B6r-kris.pdf> [2020-04-03]

Eriksson, N. & Johansson, L. (2018). *Vad driver äldre lantbrukare att fortsätta? en kvalitativ studie om vad som driver lantbruksföretagare att fortsätta samt deras mål och strategier för framtida avslut*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Georgson Rödin, T., Andersson, C., Möller, U. & Engelbrekt, E. (2019).

Lantbruksbarometern 2019. Tillgänglig:

<https://online.swedbank.se/ConditionsEarchive/download?bankid=1111&id=WEBDOC-PRODE30743892> [2020-04-04]

Jerresand, R., Karlsson, F. & Murén, T. (2019). *Den frivilliga revisionen en kvantitativ studie av effekten på lönsamhet och tillväxt hos små aktiebolag*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Johansson, E. (2012). *Preconditions for and barriers to use of organic agricultural methods in Uganda exploring farmers' perspectives through the Theory of Planned Behavior*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Johansson, A., Olofsson, M. (2015). *Attityder, normer & donation- En undersökning om hur attityder och subjektiva normer påverkar donation till välgörenhetsorganisationer*. Uppsala: Uppsala universitet.

Jordbruksverket (2013). *Jordbruket i siffror*. Tillgänglig:

<https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2013/10/04/andelen-jordbrukare-over-65-ar-har-okat-fran-22-till-27-mellan-aren-1996-och-2010/> [2020-04-03]

Jordbruksverket (2020). *Stöd för unga jordbrukare*. Tillgänglig:

<https://nya.jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/nystartade-foretag-och-unga-jordbrukare/stod-till-unga-jordbrukare> [2020-04-03]

Jordbruksverket (2018). *Statistik priser & prisindex*. Tillgänglig:

<http://www.jordbruksverket.se/statistik/statistikomr/priserochprisindex.4.67e843d911ff9f551db80004764.html> [2020-04-03]

Jordbruksverket (2016). *Sysselsättning i jordbruket 2016*. Tillgänglig: http://www.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/Amnesomraden/Statistik,%20fakta/Sysselsattning/JO30/JO30SM1701/JO30SM1701_kommentarer.htm [2020-04-03]

Josefsson, A.-S. (2006). *Reliabilitet, validitet och felkällor i Metodik för inventering av förorenade områden*. Norrköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:21396/FULLTEXT01.pdf> [2020-04-19]

Karlsson, J. & Klasson, C. (2018). *Attityder och normer inom lantbruket som hindrar samarbete i driftsbolag - en beteendestudie med bakgrund i teorin om planerat beteende*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Larsson Ahlqvist, A., Wahlström, S. (2015). *Det ekologiska steget- En studie kring hinder och drivkrafter för lantbrukares val att bedriva ekologisk livsmedelsproduktion i Östergötland*. Norrköping: Linköpings universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:817862/FULLTEXT01.pdf> [2020-04-23]

LRF Ungdomen (2015). *Inspiration och nätverk för unga företagare*. Tillgänglig: <https://www.lrf.se/om-lrf/organisation/lrf-ungdomen/inspiration-och-natverk-for-unga-foretagare/> [2020-04-02]

Perugini, M. & Bagozzi, R. P. (2001). *The role of desires and anticipated emotions in goal-directed behaviors: Broadening and deepening the theory of planned behaviour*. British Journal of Social Psychology, 40(1), 79–98.

Specialpedagogiska institutionen (2016). *Trovärdighet/Validitet & Reliabilitet*. Tillgänglig: <https://www.speccped.su.se/sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt-arbete/uppsatsens-olika-delar/trov%C3%A4rdighet-validitet-reliabilitet> [2020-04-19]

Sundström, L. (2019). *Privata skogsägares preferenser och betalningsvilja vid val av maskinstorlek i gallring*. Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet. [2020-04-19]

Svensson, P. (2015). *Kvalitativ och kvantitativ undersökningsmetodik*. Tillgänglig: <https://student.portal.chalmers.se/sv/chalmersstudier/programinformation/maskinteknik/kandidatarbete/Documents/20150225%20Vetenskapsmetodik%20fo%CC%88rel%202%20PS.pdf> [2020-04-19]

Tullis, T. & Bill, A (2013). *Measuring the User Experience. Collecting, analyzing and presenting usability metrics*. Andra upplagan. Burlington, Massachusetts: Morgan Kaufmann.

Wahlström, A. (2019). *Mental ohälsa hos lantbrukare - vem, när & hur?* Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. Examensarbete. Tillgänglig: https://stud.epsilon.slu.se/14914/7/wahlstrom_a_190822.pdf [2020-04-23]

Wikipedia (2002). *Theory of planned behaviour*. Tillgänglig:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Theory_of_Planned_Behaviour.gif [2020-04-04]

Bilagor

Bilaga 1 – Frågeformulär

Hej!

Tack för att du ställer upp och hjälper branschen att få en större inblick i unga lantbrukares attityder, normer och barriärer inför förvärv av lantbruksfastigheter!

Ta den tid du behöver och utveckla gärna dina svar i texttrutan under påståendena.

Med vänliga hälsningar

Christian Esbjörnsson & Erik Bertilsson

1. Hur gammal är du?

- ☐ 20
- ☐ 21
- ☐ 22
- ☐ 23
- ☐ 24
- ☐ 25
- ☐ 26
- ☐ 27
- ☐ 28
- ☐ 29
- ☐ 30
- ☐ 31
- ☐ 32
- ☐ 33
- ☐ 34
- ☐ 35
- ☐ 36

2. Vilken är din könsidentitet?

- ☐ Man
- ☐ Kvinna
- ☐ Annat

3. Är fastigheten som du i framtiden kan komma att förvärva ägd av en släkting i nuläget?

☐ Ja

☐ Nej

4. Tror du att du kommer arbeta heltid med din verksamhet på lantbruksfastigheten?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Kanske

5. Om jag lyckas förvärva en lantbruksfastighet så kommer jag känna mig lycklig

☐ Instämmer inte alls

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 6

☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

6. Om jag inte lyckas att förvärva en lantbruksfastighet så kommer jag känna mig besviken

☐ Instämmer inte alls

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

☐ 6

☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

7. Om möjligheten finns, känns det roligt att investera i en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

8. Om möjligheten finns, känns det skrämmande att investera i en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

9. Jag tycker att det känns jobbigt att binda upp kapital i en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

10. Jag hade velat bredda verksamheten med andra produktionsgrenar än den ursprungliga om jag förvärvar en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

Vilka grenar isåfall?

11. Jag tycker att det är viktigt att ha en stabil taxerad årsinkomst från min framtida verksamhet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

12. Jag bryr mig om vad mina vänner tycker om jag förvärvar en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

13. Jag bryr mig om vad mina grannar tycker om jag förvärvar en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

14. Jag tror att mitt arbete på fastigheten kommer kräva en stor del av min tid så jag går miste om fritid och tid för återhämtning, familj mm

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

15. Jag känner en press från den äldre generationen på fastigheten, att jag skall förvärva den

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

16. Vad anser du vara det största hindret till att förvärva en lantbruksfastighet?

17. Vad anser du vara den största möjligheten med att förvärva en lantbruksfastighet?

18. På kort sikt (1-3 år), vilket anser du vara det främsta hotet mot din verksamhet?

19. På lång sikt (5-10 år), vilket anser du vara det främsta hotet mot din verksamhet?

20. Jag tycker räntekostnader känns betungande

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

21. Jag tycker räntesvängningar känns betungande i nuläget

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

22. Jag har en strategi för att hantera räntesvängningar

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

23. Jag har en önskan om att äga en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

24. Jag har en önskan om att driva ett lönsamt företag

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

25. Jag har en önskan om att alla i min närhet ska stötta mig när jag förvärvar en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

26. Jag har en önskan om att inte känna någon press från den äldre generationen att förvärva en lantbruksfastighet

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

27. Jag har en önskan om att ha tid över för återhämtning, familj med mera

- ☐ Instämmer inte alls
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ Instämmer helt

Varför/varför inte?

Tack för att du tog dig tid!

Bilaga 2 - Facebookinlägg

Hej!

Mitt i rådande vårbruk så skriver vi lantmästare i årskurs 3 kandidatarbete, helt enligt tradition. Vi (Christian Esbjörnsson & Erik Bertilsson) söker därför respondenter till en enkätundersökning om unga lantbrukares attityder, normer och barriärer inför förvärv av lantbruksfastigheter. Vi söker dig som:

- Är mellan 20–36 år gammal
- Står inför ett framtida förvärv av en lantbruksfastighet

Länken nedan leder till en enkät som är helt anonym och är öppen till den 5 maj. Det vore kul om så många som möjligt vill svara på den! Om ni har några frågor så hör av er till mig (0768042943) eller Erik Bertilsson (0730447221).

Tack på förhand!